

ZVONI

Leto III.

List 22.

Na Dunaji 15. NOVEMBRA 1877.

J E S E N.

Po gozdu se sprehajam; pod nogó
Odpalo velo listje mi šumeva,
Edini glas, ki mi uho zadeva,
V gorkéjih krajih tiči zdaj pojó.
Nebo je jasno, skozi redke veje
Večérno solnce sije mi v obraz;
In vendar ude mi spreleta mraz —
Jesen, jesen je, solnce več ne greje!
Na kamen tukaj sedem; vir zaspan
Po kameuji se póleg mene trudi;
Vanj listje pada; skoraj, vir, ti tudi
Upokojiš se v terdi led vkovan.
Življenje vse pojema in umira,
Cvetica vendar, glej, še tu stoji;
Bučela, zadnja, nanjo prileti,
Brenčoč otožno, trudno jo obira.
Živalca ti, ki trudiš se takó,
Pomlad bo gorka spet prizelenela;
Težkó da ti bi še jo doživela,
Zagledala cvetoče spet drevó!
Jaz? — morebiti! Trud in bolečine
Čemú, nepókoj, up in strah, skerbi?
Čemu li človek se na svet rodí,
Da kakor rosna kaplja v solnce mine?

Kaj nas je treba bilo, kaj svetá,
In mene kaj? nerešena uganka!
Vse suče se, preminja brez prestanka,
Življenje v sebi smerti kal imá.
Vse dim nad streho, senca, nične sanje
Prikazen, ki zagledana beži;
Gotovo je samó, kar me boli,
Ostalo vse — otročje domišljanje!
Gorje, gorje ti, ki si srečen zdaj,
Ki meniš, da si srečen! Sivi že se
Oblaki zbirajo, temné, gosté se,
Ti hude ure boj se, trepetáj!
Premembe vsake tebi se je bati,
Prememba pride, láhko še nocej;
Ta dan, trenotek ta je komaj tvoj,
Kako bi mogel mirno ga vživati? —
Kedó iz misli me in sanj budi?
Stopinje, vedno bliže, čujem drobne;
Otročjim, ženskimi zdésemi podobne —
Kaj srečne moje vidijo oči?
Družica moja! in na strani njéni
Ti sinek! Černih misli roj plašan
Beži pred tabo, ti moj mladi dan,
Ti zlato solnce mi — pomlad v jeseni!

E. M.

LEPA VIDA.

Roman. Spisal Jos. Jurčič.

(Dalje.)

ŠESTNAJSTO POGLAVJE.

Drugi dan je vedro nebo in jasno solnce delalo milijone bliščevih dēmantov po snegu ob obeh straneh ozkega gazū, ki je deržal od Basnigojevega do Samorodovega doma. In po gazu je gostopeto stopical sivi oče Basnigoj, z dolgo palico zatikaje jo v sneg za podporo starim kostem. Šel je doli na obalo, da sam povē tastu nezaslišano, preveselo novost, oj, novost, katere stari ni več upal doživeti: da se je našla izgubljena hči, Vida, da je prišla iz daljne dežele, kamor so jo odvedli bili zli ljudje, da jim je morala služiti kakor zaŋnja dekla, stradati, terpeti in sam Bog vē kaj hudega še, saj je on star in ne more že vsega v glavi obderžati, kar ljudje pripovedujejo. Ali zdaj je tu, gori doma v gorki postelji, kjer ima, hvala Bogu, ki nam je dal, vsega dovolj. To veselo novico torej koracā sam stari Basnigoj povedat tastu Antonu Samorodu.

In kakor starec tako z upognenim tilnikom predse gleda v razgaženi snežni pot, raztezajo se mu usta na dva kraja, takó da tam bliže okučmanih ušes dve luknjici delajo, na vsaki strani, brezzobe čeljusti po eno. In sosedni delavec, ki sreča očeta Basnigoja, gleda za njim, ter se smeje, češ, kaj ima, starina stari?

Ko je prišel na dvor svojega tasta, zagleda ga njegov vnuk, mali Tonček, ter hitro zavpije:

„Stari oče, stari oče!“

„Pojdi sim, Tonček, pojdi, pojdi!“ kliče starec s tacim čudnim glasom, da ni povedati.

Dečak priskoči k njemu in ga vpraša: „Kaj ste mi prinesli? Pokažite“.

„Mater sem ti prinesel, mater, pravo mater“, reče starec vesel.

„Kje jo pa imate? Saj je nimate“, odgovori mala sirota.

„Gori pri nas je, oče ide ponjo, po pravo tvojo mater“, pripoveduje ded.

„Zakaj je pa nimate pri sebi? Saj je nimate. Vi lažete... Kje ste pa to palico dobili, ki ima kljuko, oče, kje ste jo dobili?“

„Oj ti ljuba malopridnost mala ti; ne veš in ne umeš, kaj ti pripovedujem: ne veš, kaj je mati, pa te moja palica bolj briga“, toži ded.

„Dobro jutro, oče! Kako je to, da ste vi prišli po takem potu?“ pozdravlja ga zdajci iz hiše prišli gospodar Anton Samorod.

Stari usta raztegne in od veselja ne more izpregovoriti, le na glas se zasmee.

„Kaj pa je?“

„Vida je prišla!“ sune stari iz sebe.

Anton ga samo serpo gleda, a se ne gane.

„Nu dà, Vida, Vida, naša Vida, tvoja Vida je nazaj prišla“, ponavlja stari.

„Oče, ali ste zdravi?!“ zavpije Anton.

„Zdrav! Kaj ne bi bil? Kaj meniš...?“

„Kaj govorite?“

„Ne verjameš, da je Vida prišla? Dà, dejal sem, to je tako čudno, da ne bode hotel verjeti. Glej, jaz sam nisem verjel, predno sem jo videl; starki svoji nisem verjel. Pa še ti pojdi pogledat, skoči gori, skoči! Midva s Tončkom prideva bolj po časi za teboj. Jaz ne morem tako hitro stopati kot ti, ta mali tudi ne. Pojdi, pojdi!“

In ko je kmalu potem Anton res šel po gazu proti domu svojega tasta, hodil je štirikrat tako berzo kot starec. V glavi pa mu je bilo, kakor da bi zvonilo po njej. Verjeti ni mogel in vendar bi bil rad verjel.

Ko pa je prišel v Basnigojevino, videl je tu na licih družinčet, ki so bila po dvorišči, da je res, da je res, kar mu je tast prišel praviti! In vrabei na senici izpod slame so čivkali, da je Vida prišla!

„Od truda in dolge hoje je bolna in nekako čudna, Anton“, s temi besedami ga stara tašča na pragu sprejme. A on je imel le eno vprašanje:

„Kje je?“

In ko jo je ugledal, blede, vpalo, a svojo poročeno si ženo Vido, lepo še zmirom, kako je ob postelji stala, z eno roko se zglavlja deržala in velike oči vanj upirala, kakor bi ji bil on iznenadna prikazen, priskoči s preglasnim vsklikom njenega imena k njej in objemši jo zjoka se dolgi, terdi mož, kakor bi se bil dečak njegov.

„Ali si res ti? Izpregovôri, da bodem vedel, da se mi ne sanja, kakor se mi je že tolikrat sanjalo, da te imam, a bil sem sam, ko sem se zbudil; izpregovôri, da si res ti, ki te imam“.

„Anton!“ reče ona in se ga z eno roko oklene, ter skrije obraz na njegovo ramo.

„Ti se treseš in bleda si? Trudna in bolna. Lézi in počij, tu pri meni, Vida“, govori srečni mož z otroškim srcem in jo položi na posteljo, pa jo poljublja.

„Ti me nisi pozabil?“ vpraša ona in zdihne. Mordà ji je ta zdih iz globočine srca prišel in govoril: „Jaz te nisem vredna. Hinavčevati moram, a še tega ne znam.“

Ali Anton Samorod je bil presrečen, da je dobil zopet svojo ženo, mater svojemu sinu.

SEDEMNAJSTO POGLAVJE.

Daleč s Krasa vkup so ljudje hodili povpraševat in pozvedovat čudovito zgodbo, ki so jo slišali. Divji, černokoži pomorski razbojniki so bili lepo Vido, Samorodovo mlado ženo, uplenili in odvêli

onkraj morja v deveto deželo. Tam so jo bili prodali kraljičini, da je služila in bridke solze točila pa zdihovala po domu, po možu in detetu. In čudovito jo je Bog rešil iz rok njenih mučiteljev, pomogel ji ubegniti, in bežala je noč in dan, dolgo in dolgo, po puštinjah, daljinah in tujih vaséh, da je prišla srečno do blizo Basnigojevine, kjer jo je na pol mervto od dolzega pota v snegu našel in k roditeljem prinesel ogljar Smučiper. Zdaj pa je doma na Samorodini in gospodinji svojemu možu in pestuje svojega sina kakor nekedaj, ko je niso bili še prišli ljuti pomorščaki in na prodaj odpeljali tja daleč za morje v deveto deželo.

Tako so ljudje pripovedovali daleč okolo, in kedor je mogel priti Vido pogledat, prišel je in se sam prepričal, da je res Vida nazaj prišla. Nekateri so znali celo povest bolj obširno, eni tako, eni drugače, ti bolj grozno, oni bolj zanimivo.

In tudi Vida je bila nekako tako povedala, pa ne natanko. Ko so jo pa hoteli izpraševati, stresnila se je in prosila, naj jo pusté, da pozabi grozno preteklost.

In Anton Samorod ni pustil, da bi jo bil kedó z vprašanji mučil, pa tudi sam je ni hotel. Kar ji je na očeh bral, storil ji je. Čuval jo je kakor zenico v očesu, kakor da bi se bal, da bi mu ne bila še enkrat odvedena.

A tudi ona je bila vsa drugačna nego prej. Izginila je bila nekedanja ošabnost. Prejšnjih časov svojeglavost in upornost sta se umeknili nasprotnim lastnostim: udanosti in pohlevni pokorščini.

Svojemu možu nasproti je bila tiho ljubeznjiva, storila mu je vse, pazila na njegove želje, povsod je bila njena mehka roka.

Z res preveliko ljubeznijo pa je ljubila svoje dete, katero bi bila najrajša zmirom gledala. Mož jo je moral nežno opozorjati, naj ne dela preveč dobrega v svoji ljubezni, da svojega sinka ne preneguje.

„Zakaj ne prideš več k nam, zdaj ko smo zopet srečni?“ vprašal je Anton brata župnika.

„Star sem in najrajši sem sam“, odgovori župnik pa tiho posluša dalje Antonovo hvalepolno pripovedovanje o Vidi. Molči, pa s časom na drugo stvar pregovor zavije.

Tako sta pretekli Antonu Samorodu dve leti srečno, izjemši smert tasta in tašče, katera je bil Bog oba v eni zimi k sebi poklical.

Je li bila tudi Vida srečna ta čas? Pogrešala ni ničesa. Vsi ljudje so mislili, da mora biti srečna. Če ona ni, kedó bi bil? Samo obilico ima okolo sebe, dobrega moža, zdravo, ljubo dete, kaj more več zahtevati? Da sta ji roditelja umerla, to je pač samo naravno, ker stara sta bila oba in pripravljena zameniti dolgo življenje polno dobrih del in pobožnosti z boljšim onim svetom.

Ni bilo videti, da bi bila srečna. Usta njena, ki so nekedaj na Basnigojevini gori v dekliški dobi znala lahko regečoče nasmi-jati se, da je od skal odmevalo, držala so se zdaj vedno resno;

celo lice je imelo nekak otožen izraz in kader jo je Anton skušal v dobro voljo spraviti, opazila je to in poskušala ustreči mu, a njeni nasmehi so bili vidno posiljeni.

OSEMNAJSTO POGLAVJE.

Vida ni ves čas po svoji vernitvi nikamor z doma šla dalje nego do cerkve. Z nekako naglo strastjo se je branila iti z možem h kakim daljnjim znancem ali v teržaško mesto.

„Ali jaz bi rad, da greš enkrat z menoj“, reče Anton, ko se je pripravljaj v Terst.

Imela je sicer namen in uzrok, da bi ne šla. Ali prvič želja moževa, drugič lastna ženska radovednost, in poleg tega tista morda tudi človeška lehkomyiselnost, ki nas goni v nevarne položaje, ako smo nevarnost že večkrat srečno prebili, ali strah pred njo pozabili; vse to jo je nagnilo, da je šla z možem. On je hotel tri dni v mestu ostati in z bratom sta bila zmenjena, da on tretji dan tudi tja pride.

Pervi dan je hodil po svojih opravkih, drugi dan pa je spremljal ženo okolo. Ko sta hodila ob morji, opazovala je Vida izredno vesela velike in male ladije vseh narodov in vetrov.

Naenkrat pa glavo upogne. obraz na pol zakrije in začne se tresti.

„Kaj ti je?“ vpraša mož ostrašen.

Ona nič ne odgovori, ampak zavije v stransko ulico. On, deržeč jo, gre z njo in jo izprašuje, ali ji je slabo, ali kaj je?

„Nič“, reče naposled. On ne odjenja. „Nič mi ni“, odgovarja ona. „Pojmo domov“. Vede jo v svojo gostilnico. Od tam je ni bilo več nikakor v mesto spraviti, neprestano je silila, kakor razvajen otrok, domov in domov!

Na vse zgodnje Antonu res ni kazalo družega, nego ustreči ji, ter peljati jo domov, dasi je moral drugi dan zopet v mesto. A storil je to rad, da si mu nenadna slaba volja žene ni bila po godu.

Tretji dan je bil zopet sam v Terstu in je z bratom v pogovoru stal na javnem tergu, ko zapazi dva moža mimo gredoča.

„Paoli!“ zakliče in pustivši brata stopi k njima.

„To je tisti, ali ga ti poznaš?“ vsklikne veselo dolg, tenek mlad človek z nemškimi rudeče-rumenimi lasmi in izredno velikim, ostrim nosom, vredni tovariš Paolijev, katerega že poznamo, Pietro Musolino.

„Kedó tisti?“ vpraša Samorod osorno po strani, ker Musolina ni poznal in je hotel s Paolijem govoriti.

„Nič, nič, pusti, pozná te po videzu“, odgovarja hitro in vidno v hudi zadregi Alberto Paoli.

To pa je Samorodu še bolj sum izbujalo. Izrek „to je tisti!“ dzel se mu je razžaljivo, nekako porogljivo rečen, hotel je torej vedeti, kaj pomeni, in on ni bil človek, ki bi se bil dal oplahiti, zapored ostro tujca vpraša, kaj pomeni ta beseda.

Musolino je bil s tem tudi žaljen. Torej se je jezno vspel in grobo odgovoril vso istino:

„To je tisti, ki za Paolijem ostanke pobira, tisti, ki sem ga včeraj videl doli pri morji hoditi z ono žensko, ki je pred dvema leti nama ušla, ali prav za prav le Paoliju, on jo je v Benetkah imel. No, ali ste zadovoljni s to novico? Ali pa jo morda že veste. Midva sva časi govorila o tem, zato sem mu ravno zdaj pravil, da sem jo videl. In z vami je šla. Vas si človek pač lahko zapomni, za eno glavo...“

Dalje ni mogel izgovoriti, kajti Antonova silna desnica se je bila stegnila proti njemu in dolgi Samorodovi persti so ubrali kakor železne klešče napersno obleko Italijanovo.

„Kaj si rekel!“ zamolklo vpije Anton.

„Pomagaj!“ vpije Musolino, a ko se ozre, vidi, da je bil prijatelj Paoli pobegnil.

„Anton, kaj pa delaš?“ tolaži ga brat, ki je bil pristopil in se ustrašil videč divji pogled svojega brata.

„Si li čul, kaj je rekel?“ vpije Anton.

Ljudje se začno nabirati in gledati.

„Pustite me!“ prosi Italijan.

„Rekel je, da je bila moja žena pri njem in Paoliju, ni li res? Nisi tega rekel?“

„Ne pri meni, tega nisem rekel! Pri Paoliju! Jaz nisem vedel, da je vaša žena.“

„Pusti ga, Anton, in pojdi z menoj, glej ljudi“, pravi župnik, katerega je bilo strah, kaj utegne še priti iz tako naglo in strašno razkritega tajnega greha.

„Ljudje, kaj so mi ljudje! Kje je óni? Paoli, jaz ga hočem imeti. Zakaj je pobegnil? Brate, ali je res?“

S trdom ga je brat pregovoril, da je pustil Italijana in da so odšli, češ da gre iskat Paolija. Anton je bil nekaj časa potem tako zmuden, da se je dal v gostilnico peljati, da ni videl, kedaj je Musolino bil zapustil ju. Ali med tem je mislil, in razni slučajji, razne podobe, izkušnje, prikazni, besede, celo molčanje njeno, čas, vse vkup mu je vrelo po glavi in strinjalo se v podobo.

„Laž je bila, kar mi je pripovedovala? Ona me je bila sama zapustila in z njim šla in mu potem ušla, ko se ga je naveličala? Reci mi, da ni res, reci, brate, da ni res takó!“

Brat župnik ni nikoli lagal, on ni mogel reči, da ni res takó, on, ki je že davno resnico vedel.

(Dalje prih.)

ROSANA.

VII.

Roke so se tresle, kolena se šibila Skalarju, ko je prijel izročene mu liste. Čutil je, da je prišlo najimenitnejše, odločilno trenutje njegovega življenja; zdaj se mora razsoditi njegova osoda, in bál se je té razsodbe. Že ji je hotel verniti liste, kaj mu pač razodenejo? Vendar, zgódi se kar hoče, vedeti mora vso resnico. Da ne omahne, séde na bližnjo klop pod hrastom, ter začne razvezavati skrivnostni zavitek. Kakor sodnja priča je stala Rosana močé poleg njega in oči upirala vanj.

Pervi list, ki ga zagleda, imel je napis: „Mojemu možu“, in govoril je tako:

„V črni zemlji bodo trohnele moje kosti, ko ti pride, in terdno vero imam, da ti pride ta list v roke. Zapovedal si mi — to je bila zadnja beseda tvoja, moje slovo — da ti ne smem nikédár več pred obličje. To zapoved sem izpolnila, težko ali lahko, izpolnila sem jo. Nikedar te ne bodem videla več, ne mene ti. Ali prepo-vedal mi nisi pisati. In vendar tudi s pisanjem te nisem nadlegovala; pišem ti še le sedaj, ko čutim, da se mi bliža zadnja ura. Ta list naj ti izroči, ko te najde, moje dete, tvoje dete — Rosana: to je vse, kar ji morem zapustiti. Zásé ne govorim: moja osoda je sklenjena, z življenjem mojim je pri kraji moje terpljenje — zaslu-ženo ali nezasluženo: Bog pravični vé, zakaj me pokori. Zase ne govorim: neopravičena pred tabo pojdem mirno pod zemljo: naj bode, saj nisem perva. Moje dete, tvoje dete Rosana ti bode pričala, da iz mojih ust ni bilo bridke besede zoper tebe. Vprašaj jo: ona ti pové, kako sem ji govorila o tebi! In govoriti sem morala. Sirota je videla, da ima vsak otrok mater in očeta, kje je njen oče? Kod hodi po svetu: zakaj ne mara za svoje dete kakor drugi očetje. Tolažila sem jo, dejala sem ji — edina moja laž — da naju išče po svetu. Naročala sem ji in naročala ji bodem v zadnjem trenutji, naj te išče tudi ona, naj ne miruje, dokler te ne najde.

Slaba je roka, ki ti piše te verstice: hiteti mi je, da mi ne oslabi popolnoma, predno ti povem, kar ti moram povedati. Tvoja žena je nedolžna: zvesta ti je bila od trenutja, ko te je prvič zagledalo njeno oko, zvesta do zadnjega diha. Tvoj prijatelj — ime njegovo naj ne pride iz mojega peresa — tvoj prijatelj ti je bil nezvest, lažnjiv prijatelj. Laž, obrekovanje je bila vsaka beseda njegova o meni; ti si mu verjél: svoji ženi nisi verjel, ko se je zagovarjala, ko ti je dejala, da je nedolžna, da je lažnik tvoj prijatelj. To sem ti dejala, več — nisem smela. Šla sem ti izpred očí, „laž-nica, nesramnica“ —! Šla sem molcé, ko mi je bilo treba samo v nedrije seči, pokazati ti kos papirja, moje orožje, dokaz moje nedolžnosti, in tí bi bil padel pred me na kolena — o gotovo, saj je

dobro, blago tvoje serce — in prosil me: Odpusti! In že sem bila segla po tem orožji, ali pri tej priči, o pravem času še, stopi mi pred oči čestita podoba mojega ubozega očeta. V serce bi ga bilo zadelo ono orožje, starega, sivolasega moža, mojega očeta! Ne, hči ne bodi izdajalka očetu, mirno naj živi, kakor do sedaj, in hči naj zanj terpi. Tvoja žena se je darovala za svojega očeta. Darovala je sebe, to ni nič, a darovala je svoje dete, tvoje dete, ki ga je nosila tedaj pod svojim srcem.

Moj oče je bil zapleten v neko zaroto; jaz sem ženska, tuje so mi take stvari, a samo to vem, da je bil izgubljen, ako bi bilo prišlo na dan. To je vedel tvoj prijatelj, on sam; imel je v roki dokaze, kateri bi bili, pokazani, pogubili mojega očeta. To je bilo njegovo orožje. In to orožje je bilo orodje njegovi pregrešni strasti. Ko ti je bilo, kmalo po poroki, tako nanaglo na odpotovati, izročil si me njemu v varstvo, golobico jastrebu! Ne bodem ti na tanko popisovala, kako se mi je približeval in dobrikal, kako me je zalazoval in pregovarjal; zdaj prosil, zdaj pretil, kako je govoril o tebi! Ko ni smel več pred moje oči, izpozabi se v svoji slepi strasti, da mi piše list — bëri ga, veruj svojim očëm, ker nisi verjel mojim besedam — ta list ti razodene vso resnico, on ti je tvojega prijatelja tožnik, nedolžnosti moje zagovornik. Razveselila sem se tega lista, imela sem orožje v roki: odpisala sem mu, da ti ga pokažem, ako ne bode miroval. Spoznal je, da se je prenaglih, káj si je prizadejal, da bi dobil nesrečni list zopet nazaj! Zastonj! skerbno sem ga hranila. Ko se je bližal tvoj prihod — on je vse vedel — ko je bil v najhujši stiski, pokaže mi on svoje orožje; pošlje mi prepis dokazov, ki so pričali zoper mojega očeta. In jaz? K njemu hitim — dà pri njem, v njegovi hiši sem bila, zvečer je bilo tudi; njegove priče niso krivo pričale — na kolenih ga prosim, ponujam mu zameno, orožje za orožje. Zastonj! ne dà se omečiti terdoserčni človek mojim prošnjam, mojim solzam; samo nekaj bi ga bilo omečilo, izprosilo — svoje poštenosti mi nisem mogla dati.

Obljubil mi je vendar molčanje za molčanje. Pustiti ni mogel npanja, da vendar že kedaj doseže svoj pregrešni namen. V svoji pesti me je imel, to sva vedela oba.

Kar je bilo potem, veš sam. Jaz sem molčala, on je govoril, on je legal — Golo!

Upal je, da se, zaveržena, izgnana, zapuščena, slednjič omečim. Na dom, k očetu nisem smela; tam bi me bil našel. Potikala, skrivala sem se po svetu, kakor preganjana zver po zakotjih. In kmalu ne sama; dobila sem družico. Imenovala sem jo Rosano, sè svojimi solzami sem jo rosila, zakaj ji nisem dejala: Solzana? Ne, tako žalostnega imena naj bi ne imela sirota. Kako bi jo mogel klicati kedaj njen oče, da bi ga vselej serce ne zbolelo! To bi bilo maščevanja, kakoršnega nisi zaslužil. Vse ti ne bode jasno, kaj hočem? saj meni tudi že ni.

Krivico bi ti delala, žalila bi te, ako bi ti priporočala svoje.

najino dete. Poznam te, nemogoče, da bi bil srečen. Tvoje serce je polno ljubezni in hrepeni po ljubezni: o koliko si pač preterpel od tistega nesrečnega časa. Tvoja ljubezen do mene se je izpreobrnila v bridko sovraštvo; in ti ne moreš živeti brez ljubezni. Saj ni mogoče, da bi bilo drugače; žalosten, nesrečen, izgubljen hodiš po svetu, vse ti je tuje — ubogi mož! O čakaj, čakaj! pride ti tolažba, Rosana ti pride in pozabljene bodo vse bolečine. O da bi se skoraj, skoraj zgodilo! Jaz ne doživim te sreče; moje življenje je pri kraji, ali z nebés doli bodem vaju gledala, veselila se z vama. Objemi jo, stisni jo na hrepeneče persi svoje in lice ji rosi ti zdaj sè sladkimi solzami. O srečna Rosana, kolika ljubezen te čaka! dvojna ljubezen, tvoj bode zdaj tudi moj delež. Tolažba in veselje bodi svojemu očetu, kakor si bila materi svoji!...“

Dalje ni mogel brati; skipelo mu je serce, oči so mu bile zalite sè solzami. Vstane, omahuje, kliče Rosano, ki je stala po nekoliko korakov od njega.

„Rosana, Solzana, dete moje! pridi, pridi sim na moje serce! Moje dete, moja hčerka si ti: svojega očeta si iskala; glej, tu stoji pred tabo tvoj oče; in ti stojiš, ne hitiš mu na serce, na očetovo serce? Jaz sem tvoj oče! Ti me gledaš, ne veruješ? glej to pismo! Kaj pismo? Ali ti ne govori serce? Meni je moje že zdavnaj govorilo, a nisem ga hotel umeti — terdovratnik! — Našla si svojega očeta, a ti nočeš takega očeta; za očeta nočeš človeka, ki je tako ravnal s tvojo materjo! O saj sem se dovolj pokoril, ti ne veš, kaj sem terpel! Ko bi vedela, odpustila bi mi iz usmiljenja, zase in v svoje matere imenu. Glej, kličem te, vabim te kakor koklja svoje pišče. In ti se ne daš izprositi!“

Kakor okamenela je stala Rosana nekoliko časa, skoraj brez zavesti; prenanagloma ji je bilo prišlo vse to. To je bilo samo malo trenotij, in vendar najhujša pokora ubogemu možu! Ko je videl, da Rosana še vedno stoji in stoji, užali se mu serce, solze ga posilijo, stari mož se na glas zajoka.

Ta jok — saj bi bil risa omečil — zdrami Rosano. Na persi mu plane:

„Moj oče!“

In dolgo časa se jokata združena oče in hči.

„In ti“, oberne se čez nekaj časa oče proti nebu, „ti, ki gledaš zdaj doli na naju z nebes, izveličana duša, priserčna, zvesta, čista žena moja, druga Genoveva; odpusti, odpusti, Genoveva!“

(Dalje prih.)

B. M.

POD KOSTANJEM.

17.

Terdno, dékle blago,
Mêne se oklêni,
Nežno belo rôko
Krog vratú mi dêni.

Glávo lepo nágni
Sem na persi moje,
Ki jih dvíga hvala
Mi ljubezni tvoje.

Skêrben jaz sem váruh,
Zvesta bramba têbi,
Ker vso svetno srečo
Stiskam s taboj k sêbi

18.

Gledí rôž rudécíh,
Tergal sem jih záte,
Ko jih tergal, míslil
Tisočkrat sem náte!

Béri pesúí skrómnje,
Písal sem jih záte,
Ko jih písal, míslil
Tisočkrat sem náte.

Róže sem natergal
V kratko rádot záte,
A spomin naj hrani
Pesem dolgo náte.

Jos. Cimperman.

PERIKLEJ.

(Dalje.)

Bila sta pa tudi Periklej in Kimon različnega značaja. Kimon je imel take lastnosti, da se je po njih lahko prikupil ljudstvu. Nasproti Periklejevemu na videz nepriljudnemu vedenju je bil on priljuden z vsemi: rad se je veselil z drugimi o veseliceh in slovesnostih; za njim so hodili vedno sužnji z mošnjami polnimi denarja, katerega je obilom delil med vredne reveže in nevredne postopače: časi je celo trumo lačnih klatežev, ki jih je ob obednem času še na tergu videl, na obed povabil, in od svojih obširnih vertov je dal ograje odpraviti ter dovolil sosedom, da so iz njih jemali, kolikor so potrebovali zelenjave in sadja. To je mogel le Kimon storiti, ki je imel neizmerna posestva na traškem Herzonezu in se je še poverhu s plenom, ki ga je dobival po svojih zmagah, bogatil. Ali vse to mu ni dosti koristilo. Nekaj časa je, upiraje se na starosposljljivi areopag, na bogato plemstvo in na znatno stranko med ljudstvom, ustavljal se demokratskim preuredbam Periklejevim in njegovih prijateljev. Ali stopinjo za stopinjo so obveljavale demokratske ideje. In Periklej ni podkupoval ljudstva; takó bogat ni bil, kakor Kimon, dasiravno je tudi on imel znatno premoženje. On si je pridobival ljudstvo edino le z močjo besede in ideje. Kader je sè svojim prijetnim glasom govoril, stal je mirno kakor kip; ne obraz ne ostali život ni podpiral besede; in govoril je jedernato: v začetku govora je imel navado bogove prositi, naj bi mu pomogli, da nič nepotrebnega ne bi govoril.

Tako je bil vzor starejšega gerškega govorništva, ki je zame-

tavalo vse zunajne pripomočke, ganiti ljudstvo in je zahtevalo, da edino le beseda pokaže svojo moč. In Periklejeva beseda je bila mogočna. Imenovali so ga Olimpčana in komedijepisci so mu dejali, da „germi in bliska“, kader v zboru govori in da mu je jezik „mogočna strela“. Tako je zadevala njegova beseda in zapuščala, kakor so pravili, „želo v sereih poslušalcem“.

Največa podpora plemenitniški stranki je bil „areopag“. Areopag je bil iz množ, ki so bili kedaj arhonti in so v ostri preiskavi izpričali, da so svojo častno službo pošteno in vestno opravljali. Sprejeti udje pa so ostali areopagiti do smerti. Imel je areopag sodniško oblast v kervavih sodbah in tako rekoč nadzorstvo čez vse javno življenje; kajti on je imel pravico ustavljati sklepe državnega zbora in svetovalstva 500-terih množ in odgovor zahtevati od vseh gosposk za njih postopanje, in moral je čuvati nad dobro, нравno šego v življenji. Njegova oblast je tedaj bila zelo velika. Sedeli so pa v tem zboru mnogi stari množje, nekateri še iz tiste dobe, ko so le najbogatejši državljani do arhontstva dospeti mogli; po večem so bili bogatini in plemenitniki. Taki so pa od nekedaj in povsod radi prijatelji stare ustave, starih šeg, in ker so ti čestitljivi množje imeli mnogo vpliva na mlajše v zbor pristopajoče ude, katere sprejeti ali odbiti je bilo tako v njihovi moči, ker so sprejemno preiskavo sami vodili, mislimo si lahko, da je bil areopag zelo na poti vsem državnikom, kateri so bili vneti za svoboden razvoj demokratije.

Kimon je bil pogostoma po vojnih opravkih z Aten. Tako približno je porabila demokratska stranka l. 460., da se je lotila areopaga.

Efijalt, prijatelj Periklejev, je predložil, naj se areopagu kervava sodba pusti, vsa druga oblast pa vzame. Vkljub vsem naporom aristokratske stranke, vkljub groženju in svarjenju vedeževalcev in duhovnikov je obveljal nasvet in odsehnal je bila vsa državna oblast v rokah državnega zbora.

Ustanovila se je pa nova gosposka „postavostražcev“, ki so bili za eno leto voljeni in odgovorni zboru, ter so v državnem zboru in v svetovalstvu 500-terih množ, na posebnih častnih sedežih sedeli, imeli čuvati, da se ni kaj zoper ustavo sklenilo. Tudi za nadzorovanje odgoje in življenja v Atenah so bile pozneje posebne gosposke ustanovljene.

Ko se je Kimon vrnil z bojišča, napel je vse žile, da bi se postava odpravila. Začel se je boj med mogočnima strankama, kateri bi bil lahko poguben za državo; toda ljudstvo ga je s tem končalo, da je po „ostrakizmu“ odpravilo voditelja aristokratov, Kimona, ter ga poslalo v prognanstvo.

Blizo o tem času je tudi zavezna blagajnica v Atene bila prenešana. V to blagajnico so države, ki so bile v zavezi z atensko, doneske plačevale iz perva s tem namenom, da bi se z njimi troški v skupnih vojskah proti Perzijanom poravnavali. Zaveznitvo teh držav in državice pa se je zmirom bolj podložnitvu bližalo; kajti

čim bolj so se zavezniki osebni vojaški službi odtegovali in rajši denarje dajali, tem bolj je zavezniško brodovje postajalo atiško, tem bolj je rasla veljava države voditeljice. Nazadnje so Atenčani o zavezniških zadevah se le z večimi zaveznimi državami pogajali in o čemur so se z njimi pogodili, je obveljalo. S temi spremenjenimi razmerami se je vjemala želja, tudi zavezno blagajnico imeti v Atenah, da bi bila popolnoma Atenjanom v oblasti.

V zboru zaveznikov so Samljani od Perikleja izpodbujeni predložili, naj se zavezna blagajnica iz Apolonovega svetišča na delskem otoku prenese v Atene, češ da je zdaj preveč izpostavljena z ene strani od Perzijanov, z druge od Spartancev protečim nevarnostim. To se je sprejelo. Iz svetišča delskega Apolona so prenesli blagajnico, v kateri je bilo 1800 talentov (nad polpeti mil. gld.) v Atene in jo shranili v templu mestne varuhinje, boginje Atene.

Zdaj so začeli atenski državniki v Periklejevem smislu rabiti tudi denar zavezniške blagajnice za splošne potrebe atiške države. Dostikrat so Perikleju to ravnanje očitali, češ da s tujim denarjem nezvesto gospodariti. Ali on jih je zavračal rekoč, da zaveznikom ni treba nobenih skerbi imeti, in ne na morji, ne na suhem vojaške službe opravljati: vse stori za celo zavezo le Atenjani; le oni z brodovjem skoro večno po ajgajskem morji plavajočim jim omogočujejo, da brez nevarnosti kupčujejo in srečno živijo. Za vse to jim ni drugega treba, ko denarja nekoliko plačevati. Ta denar je plačilo Atenjanom za njih trud, zanj jim ni treba nikomur odgovora dajati. Tako je pripravi obrekovalce, da so obmolknili.

Ker so se po tem takem materialni pripomočki atenske države znatno pomnožili, mogla je demokratija z njih pomočjo zopet nekaj korakov dalje storiti. Njen vzor je bil: enakost vseh državljanov v vsem, ne le gledé na pravice in bremena, ampak tudi, kolikor mogoče, gledé na izobraženost, gledé na splošno človeško srečo. Demokratijo pa je motil vpliv radodarnih bogatinov do ubožnejših. Te odvisnosti jih je morala državna blagajnica rešiti. To je bilo v duhu demokratije. Kakor se sploh, kedor vlada z enakim, sijajem obdaja, tako je morala demokratija skrbeti za olajšanje in olepšanje življenja: vladajočemu ljudstvu morala je skusiti vsaj nekoliko poravnati razmere premoženja. Kako bi se tudi vsi veselo udeleževali dela za domovino, ako bi skoro večino izmed njih neugodne okolnosti ločile od drugih srečnejših? Težko bi bilo državljanu navduševati se za enakopravnost demokratično, ako bi pa stradati moral.

Za Perikleja se je iz teh vzrokov začel denar iz državne denarnice ljudstvu dajati v dar ali za plačilo za javne opravke. To poslednje je bilo res proti gerškemu načelu, da kar kedó za domovino stori, mora zastoj storiti in veljavni pisatelji kakor Platon in Aristotel so Perikleju očitali, da je navadil Atenjane lenobe in lahk živnosti. Toda če mirno to reč premislimo, moramo reči, da je to le nasledek naravnega razvoja demokratije. Kar v tem oziru Peri-

kleja zadeva in njegovo stranko, je le gledališko darilo (theorikon in sodniška plača (heliastikon).

(Dalje prih.)

POTERGA NE STRUNE.

IV.

(Dalje.)

„Brodarjeva?“ vprašujejo fantje.

„Da, dà, Brodarjeva!“ terdi France. „Pa smo mislili, da mi kaj veljamo. Glejte ga Valentina, taki korenjaki morate biti, če hočete, da vam Lenica dá prijazno besedo“.

Stopil je na to k meni, izpulivši nekemu paglavcu na péči glinasto pipo iz zob, ter potisne jo meni v roke: „Kádi! Saj veš, pri nas je navada taka, če noče kateri, da se mu deklè ne izneveri. Kádi, če ne te izpodrinemo pri Lenici, ko bi bilo kako mogoče“. Na to sem pa skočil izza mize, razbil pipo, vergel Francetu kito v obraz, ter šel. Takó je bilo!“

„Se ve da, zdaj sem pa vsakako tvoja, ko si druge odgnal“.

„Ne bo mi na mar hodilo“, pravi Valentin miren. „Menil sem, da ljudi in svet že malo poznam. Motil sem se, naj bo. Mislih sem, vsaj en človek na svetu ima usmiljenje in poterpljenje z menoj. Tudi o tebi sem se motil. Naj bo, če je moralo takó priti. Valentin, ki še pravih roditeljev nima, ne smé tirjati od sveta dobrovoljnega obraza. Mi smo od več. Nas ni bilo treba. Kaj neki? Kedó bi bil vprašal po nas, ko bi nas ne bilo. Tu ste me izmed sebe pahnili, a svet je velik, morda najdem med berači in nadložniki moje verste kje rahlo dušo, ki je mej vami ní. Jutri odidem od tod!“

„Kam?“ vpraša Lenica naglo in iznenadena, ter vprè vanj svoje črne, globoke oči.

„Sreče iskat!“

„Bog ti je daj!“ pravi mu, zasuče se, ter če iti. Skoro ji je bilo žal, da je s tako čudnim glasom vprašala, kam.

„Lenica!“ zakliče Valentin: „Počakaj!“

„Še kaj?“

„Samo to še. Za tvoj god sem ti namenil vezilo. Ker ga ne bodem tu učakal, dam ti ga sedaj“, pravi ji, seže pod skalo v razpoko, ter ji dá umetno izrezljano podobo matere božje. „Seboj je ne maram vzeti, stori z njo, kar ti ljubo in drago“.

Lenica jo vzame, pa urno mu jo dá nazaj, ter se pogladi po čelu, kakor bi morala izvabiti iz njega nek spomin.

„Ne maraš je sprejeti?“

„Stoj, kje si dobil to podobo? nekje sem jo videla, a ne pride mi na um, kje“.

„Nikjer še, sam sem jo izdelal“.

„In vendar mi je ta obraz popolnoma znan“^a. Na to poseže še enkrat po podobi. Kakor bi jo bil gad pičil, umakne roko od nje, ko ji Valentin reče:

„Mordà za to, ker je tebi podobna“.

„Valentin!“^a zasklikne Lenica prestrašena, ker ta obraz kolikrat ga je videla domà. „Valentin! Se svetimi rečmi norčije uganjati, je greh, a greh je tvoj, jaz sem nedolžna pri tem“^a.

„Če je sedaj ne maraš, spravim jo nazaj. Mordà ti pride kedaj na misel, takrat pridi pónjo, tvoja je, ako ne, naj strohni, jaz je ne bodem iskal nikoli“.

„Če jutri odideš, Bog te obvaruj!“^a

In šla je.

Takó! Edina zadnja vez, ki ga je vezala sè svetom in z upanjem do svetá, pretergala se je. Kakor takrat, ko so mu mater pokopavali, stoji sedaj sam na svetu, brez serca, brez duše.

Bog mu pomagaj nositi gorje!

Počasi so se utergale struna za struno.

Drug dan še ni šel, ker imel je z gospodom kaplanom mnogo, mnogo govorjenja. A dan po tem peljala sta se iz vasi Valentin in kaplan, kam ni vedel nihče. Pa ko sta se peljala mimo Brodarjevih, zaklicalo se jina je od nekd z verha doli na cesto: „Ali greš res? Z Bogom, Valentin!“

(Dalje prih.)

LITERARNI POGOVORI.

G. Skalca noveli: „Pervi poljub“ in „Na črni zemlji“ niste nikakor noveli, imenovati bi jih smeli za silo „noveleti“, prav za prav pa samo povesti. Osebe namreč so tu tako poveršno, tako ubožno risane, da zadostujejo ravno še povesticam, ne pa novelam. v katerih treba da so značaji ravno tako ostro, jasno, do dobra opisani kakor v romanih; samo da se v teh predočujejo vsi imenitni momenti iz življenja glavne osebe, v novelah pa samo epizoda iz njega; tudi se v romanu bolj predočuje čuvstvovanje junakovo v najtežavnejših položajih njegovega življenja z duhovitimi kontrasti in premišljevanji (raisonnements), v novelah pa se povdarja bolj dejstvovanje njegovo, ter se tako bralec obderžuje, brez raznih refleksij, sè zanimljivimi in zapletenimi „intrigami“ v vedni paznosti in radovednosti; v obeh slučajih pa treba, da je razvidna miselvoditeljica pesnikova, bodi si da pisatelj rešuje kako psihologično problemo, da se poteza za kako splošno etično načelo, ali pa da razpravlja kako drugo vprašanje iz družabnega, državnega ali umetniškega življenja.

Kako torej zadostujeti naši „noveli“ tem estetičnim zahtevam? Zastonj človek išče po njih dobro izraženih značajev, izvirnih opisovanj, ki bi zgrabila bralca, zastonj misli voditeljice! Dejanje se pomiče po navadnih, vsakdanjih, stokrat že izvoženih kolejah brezi umno napravljenih retardacij in je brez vse izvirnosti. Razpravlja se samo Heine-jeva tema: „Es ist eine alte Geschichte...“ zdaj z veseljem, zdaj s žalostnim koncem. Junaki so tako krotke, sentimentalne narave, da kratko malo ne morejo zanimati žive duše. Vse skupaj je spisano tako po „šablonah“, po receptu navadnih zaljubljenih povesti, vse je tako malostno in kaže tako malo kake posebne izmišljavosti pisateljeve, da ima samo veljavo kake šolske vaje, nikar pa da bi se stvar imenovala „izvirna novela“ po g. Skalčevem.

Je li mogoče, da bi se za tako zaljubljeno gruleča mladeniča, kakor sta teh novel junaka, ki sta še vsak svojemu očetu ali svojemu višjemu v strahu, ki se vedeta ponajveč „pasivna“, ki ju drugi rinejo, ki brez krepke volje nikedar ne delujeta samostojno ki sploh nista moža, temuč samo zaljubljena mladiča, je li mogoče, da bi se zanju kdó zanimal, razen kak zaljubljen mladenič, bledolična devičica?

Ne da bi očitati pisatelju, da razpravlja „temo“ ljubezni, samo to mu očitamo, da jo tako razpravlja. Kako more mladenič, ki samo zdihuje, elegično citra ali pa očetu za herbtom ljubkuje, zadostovati bralcu, ki meni, da ima novelo pred sabo! V novelah, katerim je ljubezen predmet, hočemo videti može z ono vzvišeno, človeško, resnično, vsemočno ljubeznijo, ki se zmagovito bori proti vsemi zaprekami, ter samo s smertjo konča, može, ki se odlikujejo po svojem značaju, vse intrige, ki se jim stavijo, uničijo, ter se iz najtežavnih položajev izkopajo, da svoj namen dosežejo ali pa tragično poginejo, ne pa boječih mladeničev, za katere treba da drugi prosijo, ali pa katerim lahko oče ljubezen kratko prepové.

Človek bi mislil, da so morebiti vsaj ženski značaji bolje risani: ali té deklici ne govorite skoraj nič, samo blagovoljno terpite, da jima „Seladona“ ljubezen prepevata, ali pa na „roza-papir“ pišeta.

Vsebina teh Skalčevih novel je hitro povedana. V povesti: „Pervi poljub“ zagleda Ljuboslav Milico, ljubi jo in vzame jo za ženo: v drugi: „Na črni zemlji“ zagleda Anton Jerico, ljubi jo, toda ne platonsko, in potem umerjeta oba. Tu se domišljamo onega rimskega pisatelja, ki popisuje vse življenje nekega vladarja kratko tako: Rodil se je, oženil, rodil otroka in umrl.

Tako malostne zaljubljene povesti, kakor té, naj imajo mesto morda v kaki zbirki povesti, ne da bi se nam podajale za novele: za novele veljajo z estetično-kritičnega stališča gotova pravila, za katera se g. Skalec tu nikakor ni menil.

Gornik.

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

L. 1823., 1824. in 1833. so prišle tudi na Lipskem Vukove pesmi na svetlo. Četrti vezek nar. serbskih pesmi je Vuk izdal na Dunaji l. 1863. Vukova zbirka je izgled narodnega pesniškega slovstva. Narodne pesmi so izpodrinile „slavenoserbski“ jezik iz slovstva, njim se imajo Serbi zahvaliti, da se vé za njih ime po vsem svetu. Italijani, Nemci, Angleži, Čehi, Rusi, Francozi, Poljaki, Magjarji so si jih predstavili in jih slastno prebirajo. Nobena narodna poezija v Evropi se ni tako jako oslavila, kakor serbska. Samo serbsko pesništvo se je jelo korenito razvijati še le takrat, ko so se pesniki ozirali na narodno pesništvo; in ravno v tem pomenu ima Karadžić neizmernih zaslug.

Vukove „Narodne poslovice“ so izšle prvič na Cetinju l. 1836., in v drugič l. 1849. na Dunaji. „Narodne pripovjetke“ je izdal l. 1853. na Dunaji. — Jako znamenito delo je Vukov „Srpski rječnik“ s pismenico l. 1818.; pri tem besednjaku mu je Kopitar predstavljaj serbske besede v latinski in nemški jezik; pismenica je slovnica, katero je prestavil v nemški jezik Jak. Grimm. L. 1852. je prišlo na svetlo drugo izdanje „Rječnika“, v katerem je že okolo 48.000 besed. Ta besednjak je delo izborna. To ni samo nabiranje besed, in poleg še dostavljena latinska in nemška beseda, ampak na vsaki besedi je naglas in zraven še njen zemljepis in zgodovina. Vuk je vzel v svoj besednjak samo tiste besede, katere je slišal v narodu, in zato je vsakodó lahko prepričan, da to ni mrtvo, kar je v besednjaku, nego da živi v narodu, ker Vuk je bil jako vesten mož. — L. 1857. je izdal knjigo „Primjeri srpskoslovenskoga jezika“. Na Dunaji je Vuk izdajal list „Danico“, za katero je pisal mnogo o zgodovini in narodnih serbskih zadevah. Vukove zgodovinske spise je rabil Leop. Ranke za svoje delo; „Die serbische Revolution“ in za knjigo „Die letzten Unruhen in Bosnien 1820.—1832“. — Naj še omenimo: „Kovčević za istoriju, jezik i običaje Srbâ sva tri zakona“ in „Novi zavjet“ (prevod sv. pisma); sveto pismo je knjiga, katero bere največi del človeštva, zato so pri vseh narodih skerbili pisatelji za dobre prevode. V nemškem jeziku je Vuk spisal: „Montenegro und Montenegriner“ in še mnogo imenitnih razprav jezikoslovnih in zgodovinskih. L. 1860. je izšel: „Praviteljstvujuščij sovjet srbskij“, kjer se popisuje serbska revolucija; iz same kneževine Srbije se je oglasilo 2357 naročnikov na to delo. L. 1863. je izdal 4. vezek narodnih pesmi in je obljubil, da bi rad še mnogokaj izdal, ali l. 1864. ga je pretekla bela smert.

(Dalje prih.)

T.

Opomba. V „Ranjenem vojaku“, list 21. v 33. verstici je izpadel „v“ (beri: v igri).

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gl. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar.

Tiskata: A. Keiss in P. Horn.